

Çempion «Altaý» FK-nyň taryhy

Category: Kitapcy, Sözler, Sport we turizm

написано kitapcy | 23 января, 2025

Çempion "Altaý" FK-nyň taryhy ŞAMPION ALTAY KULÜBÜNÜN
TARIKÇESI

◇ Kuruluş Öyküsü

İkinci Meşrutiyet (1908)'e kadar Türkiye'de spor yapmak hem padişah yönetiminin baskısı, hem de muhafazakarların tutumu nedeniyle hemen hemen olanaksız gibiydi. Spor yapanlar o dönemde pederşahi bir zihniyetle ayıplanırdı. Türkiye'de modern beden eğitimi öncüsü Selim Sırrı Tarcan, 1919 yılında sporu geliştirmek amacıyla bir salon açmak için İzmir'e geldi. Onun bu girişimi "Sarıklılar" olarak tabir edilen aşırı muhafazakârlar tarafından engellendi. Selim Sırrı Tarcan, salon açamamasına rağmen, o dönemde Vali Rahmi Bey, Necati Bey ve Vasıf Çınar Bey'le görüştü. Tarcan'ın spor sevgisi aşısı sonucu Rum ve Ermeniler ile diğer azınlığın da etkinliği nedeniyle artık Türk gençleri spor yapma gereğini duymaya başladı. Türkiye'de futbol ilk kez Rum, Ermeni, İngiliz ve İtalyanlar tarafından 1898 yılında oynandı. 1905 yılında ise Amerikan Koleji'nde eğitim gören Talat Erboy, orada okuyan iki arkadaşı Şerif Remzi Reyent ve Sabri Süleymanoviç'i de yanına alarak yabancı öğrencilerle birlikte futbol oynamaya başladı.

Ne yazık ki bu üç Türk genci, İstibdat Devri'nin karanlık günlerinde Kamil Paşa'nın baskısı sonucu Amerikan Kolejinden çıkarılırken, Talat Erboy eğitimini tamamlamak üzere İngiltere'ye gönderildi. 2 yıl İngiltere'de kalan Erboy, futbolun beşiği sayılan İngiltere'de futbolunu geliştirdi.

♦ İlk Türk Futbolcuları

Aynı tarihlerde Adnan Menderes'in eniştesi Nejat Evliyazade de futbol oynuyordu. Eğitim için yurtdışına giden Evliyazade, Belçika'da futbol oynayan ilk Türk futbolcusu oldu. Belgesel kayıtlara göre 1905 yılında futbola başlayan Talat Erboy, Sabri Süleymanoviç, Şerif Remzi Reyent ve Nejat Evliyazade ilk Türk futbolcularıdır. 1908 yılında İkinci Meşrutiyet ilan edilince İstibdat Dönemi de sona erdi ve Türk gençleri artık futbol oynamaya başladı. 1908 yılından sonra futbol, Türk okullarına da girdi. Sultani Mektebi'nde okuyan öğrenciler, Okul Müdürü Şükrü Saraçoğlu, Müdür Yardımcısı Baha Esat Tekant'ın daha sonra da Şark İdadisi'nde Necati Bey ile Vasıf Çınar'ın desteğiyle futbol gelişmeye başladı. 15-16 yaşlarında olan Talat Erboy, Nejat Evliyazade, Sabri Süleymanoviç, Kemal Tahsin Soydam, Hasan Tahsin Soydam, Şimendiferci lakabıyla anılan Rıfat İyison, Mazlum Bey ve Hüsnü Bey ile Çakır Kemal Bey de futbolcu olarak spor tarihine isimlerini yazdırdılar. Türkiye'de ilk futbol tüzüğünü İngilizce den tercüme edenler Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nü yapan Baha Esat Tekant, Talat Erboy ve Nejat Evliyazade oldular. İşte tüm bunlar yaşanırken 1913 yılı sonunda İzmir'e gelen Celal Bayar, spor yapan Altaylı gençleri İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katmak ve 1914 yılının 16 Ocak tarihinde Altay fiilen kuruldu. Celal Bayar, o dönem Şark İdadisi'nde faaliyet gösteren Altay'ın kuruluşu için para yardımında da bulunarak Altay'ın güçlenmesini sağladı. Kulübümüzün kurucuları Mustafa Necati Bey, Vasıf Çınar Bey, Şükrü Saraçoğlu Bey, Baha Esat Tekand Bey, Talat Erboy Bey, Esat Çınar Bey, Nejat Evliyazade Bey, Hüsnü Uğural Bey, Muharrir Rauf Nezih Bey, Şimendiferci Rıfat İyison Bey, Dr. Kemal Tahsin Soydam Bey, Enver Esat tekand

Bey, Tayyareci Mazlum bey, Kemal Çakırel Bey, Nuri Sıtkı Erboy Bey, Dr. Fikret Tahsin Soydam Bey, Mazlum Öksüz Bey, Tüccar Süreyya Bey, Çiftçi Necati Bey, Fethi Özalp Bey, Sıhhiyecı Kemal İstanbullu Bey ve Halil Zeki Osma Bey'dir.

◇ Neden Büyük Altay

ALTAY, Türk sporunun aynası ve tarihidir. İzmir'de sporun öncülüğünü yaparken İkinci Meşrutiyet'ten sonra hürriyet kıvılcımı Altay'da atılmıştır. Siyah-beyazlı gençler, Rum, Ermeni ve diğer azınlıkların politik, ekonomik, sportif baskılarına karşı ilk bayrağı açtılar. Böylelikle Türk gençliğini, "Gavur İzmir" adını çıkaran Rum ve Ermeni toplumlarıyla, İzmir'deki Rum metropoliti Hiristosmos ve avanesine karşı uyandırdılar. Milliyetçilik bilinçlenmesine önyak olan Necati Bey ile Vasıf Çınar Bey, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde Celal Bayar ile kol kola omuz omuza mücadele ettiler.

İzmir'in işgali sırasında ilk kurşunu sıkan şehit gazeteci Osman Nevres'in (Hasan Tahsin) arkadaşları Necati Bey ve Vasıf Çınar Bey, hürriyet kıvılcımını işte böyle ateşlediler. Hasan Tahsin'in vatan sevgisi ve hürriyet aşkı "İzmir'e Doğru" isimli gazetede de sürdü.

Şark Gazetesi sahibi Halil Zeki Osman Bey, Fahrettin Altay Paşa, Şükrü Saraçoğlu Bey, Baha Esat Tekant Bey ve Mahmut Esat Bozkurt Beyleri sinesinde yetiştirmiş. Altay, yalnız sporumuzun gururu değil, Türk milli mücadelesinin de atar damarı oldu. 9 Eylül 1922 tarihinde şanlı ordumuz Yunanistan

kuvvetlerini püskürtürken sonra, soyadını Altay'dan alan süvari alayı ile İzmir'e giren Fahrettin Altay Paşa, Konak'taki vilayet binasına Türk Bayrağı'nı astıran kumandan olmuştur. 23 Nisan 1920'de ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde mebuslarıyla Atatürk'ün yanına koşan, onunla Cumhuriyet'in koruyucusu olan Altay, çok partili hayata geçişte de tarihte yerini alıp Demokrat Parti'nin kuruluşunda önemli rol oynadı.

Altay'ın kalesini koruyan Başbakan Adnan Menderes, Altaylılar'a İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde kucak açan Celal Bayar ile kader birliği yaptı. Menderes'in futbol oynadığı yıllarda kulübün başkanı, şimdiki AP'nin kurucularından olan Şinasi Osma'nın babası gazeteci Halil Zeki Bey'dir. Yine Altay formasını şerefle giymiş Refik Şevket İnce, Danyal Akbel, Sebati Acun ve Muzaffer Balaban da Demokrat Parti safhalarında yer almıştı. CHP'nin başkanı Şükrü Saraçoğlu, 1924 Paris Olimpiyatları'nda Türk Milli Takım formasını giyen CHP'li Said Odyak, Şerif Remzi Reyent, Ruhi Soyer ve Dünder Soyer, Altay için ayrı bir gurur kaynağıdır.

Altaylı olmakla, her kuşak için büyük bir övünç kaynağıdır. Gelecek kuşaklar da dedelerinin, babalarının, ağabeylerinin sönmeyen meşalesini taşıyacaktır. İşte "Büyük ALTAY" sözü, yalnız spor sahalarındaki başarıdan dolayı değil, hürriyet kıvılcımını ateşleyen, milliyetçilik ruhunu yaşatan, milliyetçilik bilincini yerleştiren, milli mücadelede canını ortaya koyan, Kurtuluş Savaşı'nda destanlar yaratan, Cumhuriyet döneminde hizmetten hizmete koşan, Atatürk Devrimleri'ni koruyan, yaşatan evlatlarının eserinden dolayı söylendi.

♦ **Milliyetçilik Ruhu**

ALTAY Kulübü, Türk spor yaşantısının ve spor tarihimizin en zengin hazinesidir ve bir asra dayanan mazisinde, Türk sporunun her zaman öncülüğünü yapmıştır. Siyah-beyaz renkler, Ege'de Milliyetçilik bilincinin yerleşmesinde, milli mücadelede, özgürlük savaşında, Cumhuriyet'in kuruluşunda ve

sonrasında her zaman önemli rol üstlenmiştir. 1914 yılında milliyetçilik cereyanı ve Türkçülük hareketi, Altay Kulübünde başladı. O devirde; İzmir’de Rum, Ermeni ve İtalyanların etkisi önemli bir sorundu. Devrin valisi Rahmi Bey, Vasıf Çınar Bey ile Necati Beye “Şark İdadisi” isminde bir okul açtırdı. Amaç; Rumların ve diğer azınlıkların etkinliğini kırmaktı.

Türk gençleri Şark İdadisinde toplanıyor, Milliyetçilik hareketini geliştirmek, Rum, Ermeni ve İtalyan etkinliğini kırmak için düğmeye basmayı kararlaştırıyorlardı. İzmir’de kurulan ve halen Yunanistan’da spor faaliyetini devam ettiren Paniainios, Apollon, Garibaldi, Pelops, İskoş ve Evangilidis gibi azınlıkların kurduğu takımlara karşı milliyetçilik hisleri ile yanan gençler, Türkçülük hareketini spor sahasında başlatarak Rum, Ermeni ve İtalyanlar’la mücadeleye giriştiler. İşte spor sahasındaki gençlerimizin mücadelesi, 16 Ocak 1914 yılında kurulan Altay Kulübünde başladı.

Bu dönemde İttihat ve Terakki Cemiyeti, Şark İdadisi’ni ve Altay’ın milliyetçilik hareketini dikkatle izlemekteydi. Bu gelişmeler üzerinde İzmir’e gelen Celal Bayar, Altaylı gençleri toplayarak İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin koruması altına aldı. Bayar, gençlere cemiyet binasında da bir yer verdi. İzmir Valisi ise Birinci Dünya Savaşı’nın çıktığı günlerde, milliyetçilik ruhunu aşılaman, yabancılara karşı manevi cephele kuran Altaylılar’ı askere almayarak, onların mücadelelerini sürdürmesini sağladı. Bunlar arasında Şark İdadisi okul müdürü ve öğretmenleri Vasıf Çınar Bey, Necati Bey ve Şükrü Saraçoğlu bulunuyordu.

Altay, Birinci Dünya Savaşı’nda azınlık takımları ile çetin bir mücadeleye girdi. 9 Kasım 1914’te İngiliz gençlerinden kurulu PAKSER’i 4-3, Kasım 1914’te ise Amerikan Koleji’ni (3-0) yendi. 6 Aralık 1914’te Paniainios’la ve 13 Aralık 1914’te Karşıyaka Rum Takımıyla 0-0 berabere kaldı. 27 Aralık 1915 yılında Paniainios-Apollon karmasını 2-0 yendi. 1915 yılı bahar ayında Altay; Karşıyaka Rum, Midilli ve Trablusgarb takımlarının katılımıyla yapılan ilk ligde şampiyon oldu. Altay Kulübü’nün ilk Başkanı Vasıf Çınar Bey, o günlerde

verdiği demeçte, Rum ve Ermeni takımlarına karşı elde edilen şampiyonluğu överken, “Gençlerin gayret ve hevesinden dolayı memnun ve müteşekkirimiz” dedi. Altay, 1917 yılı sezonunda da, tüm yabancı Rum takımlarını mağlup ederek İzmir şampiyonluğuna uzandı ve Türk’ün kuvvetini bir kez daha gösterdi.

1918’de Mütareke döneminde, kulüplerde bir dağılma havası oldu ve faaliyetler dururken Altay, Garibaldi’yi 10-0 yendi. Altay’ın bu zaferi, İzmir’deki İtalya’nın general konsolosunu çileden çıkardı ve Garibaldi Kulübü’nü kapattı. İtalyan konsolosu, milli kahramanlarının isminin İzmir’deki, İtalyan gençleri tarafından kullanılmasına da çok sinirlendi.

◆ Millî Mücadele de Altay

RUM metropoliti Hiristosmos, Rum kolonisi İzmir’deki maçların devamlı seyircileriydi. Maçlar, şimdiki Alsancak Stadı’nın bulunduğu o zamanki Panainios Sahası’nda oynanırdı. Rumlar, her maça Rum Evangelidis okulunun bandosunu getirirlerdi. 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı patlak verince Altay’ın maçları, Rum Takımları’na karşı Türk’ün gurur maçları oldu. Metropolit Hiristosmos’un da karşılaşmaları izlemesi, Rum ve diğer yabancı azınlığı kıskırtması bakımından çok önemliydi. Altay’ın her maçını izleyen İzmir Valisi Rahmi Bey ise milliyetçilik ruhu ile hamurlaşmış ve Türkçülük hareketinin en büyük öncülerinden biriydi. Rahmi Bey, beraberinde, Belediye Başkanı Müftü Cevherizade Ahmet Hamdi Bey’i ve askeri bandoyu da getiriyordu. Altay’ın bazı maçlarını izleyenler arasında,

zaman zaman, İzmir Milletvekili Celal Bayar da bulunuyordu. İttihat ve Terakkiciler, İttihat ve Terakki Lisesi Müdürü Şükrü Saraçoğlu (Eski Başbakan), Şark İdadisi Müdürü Necati Bey, kardeşi Hüsnü Bey, Şark İdadisi Müdür Yardımcısı Vasıf Çınar Bey, Enver Esat Tekand Bey, eski İzmir Şark Gazetesi sahibi Halil Zeki Bey (İzmir Milletvekili Ş. Osma'nın babası) ve Esat Çınar Bey ile bu dönemde sık sık toplantı yapıyordu. Yunanlıların İzmir'i işgalinden bir gün önce Bahri Baba Parkı önünde milliyetçi geçlerin iştiraki ile miting yapıldı.

Tarih 14 Mayıs 1919. Yunan işgalinden bir gün önceki toplantıya 31 yaşında Sorbonne Üniversitesi mezunu Hukuk-u Beşer yazarı Osman Nevres Bey (Hasan Tahsin) de katıldı. Türklük haysiyeti için halkı mücadeleye çağıran Şark İdadisi Müdürü Necati Bey, Müsella Müdafaa tertibatı yapmaya çalışıyordu. Mükemmel bir hatipti. Halkı coşturuyordu. Ondan sonra konuşan Vasıf Çınar Bey, padişahın aczini anlatıp, saltanatın, Türklere düşman tarafından esaret zincirini giydirmeye çalıştığını belirtti. Onlar kürsüde konuşurken genç gazeteci Hasan Tahsin de heyecandan gözyaşı döküyordu.

15 Mayıs 1919... Kara gün, Yunan askeri, İzmir'i istilaya gelirken düşmana ilk kurşun işte o Hasan Tahsin tarafından sıkıldı. Bir gün önce Vasıf Çınar'ların, Necati Bey'lerin ateşli konuşmaları sırasında gözyaşı döken, heyecanlı genç, sıkıdığı ilk kurşunun ardından şehit edildi. Yunanlılar, Hasan Tahsin'in ardından Necati Bey'i ve Vasıf Çınar'ı yok etmeye çalıştılar. Şark İdadisi'nin bu değerli öğretmenleri, ne pahasına olursa olsun ele geçirilmeliydi. Papaz Hiristosmos'un casusları ve saltanatın uşakları, onları arıyordu. Necati Bey ve Vasıf Çınar, 15 gün boyunca saklandılar. Necati Bey, daha sonra İstanbul'a gitti. Vasıf Çınar Bey ise Yunan işgalcilerine karşı Redd-i-İlhak cemiyetini kurdu. Bir süre sonra Necati Bey ile Vasıf Çınar, Balıkesir'de Müdafaaı Hak Teşkilatı'nda çalıştılar ve şehit gazeteci Hasan Tahsin'den hürriyet meşalesini alarak "İzmir'e Doğru" gazetesini yayımlayarak ateşli makaleler yazdılar. Bir süre sonra da Bergama ve Akhisar cephelerinde Bulgurcu Mehmet Efe ile çalıştılar. Necati Bey, ilk Türkiye Büyük Millet Meclisinde

Celal Bayar ile birlikte Saruhan Mebusu seçildi.

◊ Cumhuriyet Döneminde Altay

İkinci Meşrutiyet'ten sonra devrimciliğin ilk öncüsü olan Altay, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde spor faaliyetini gençlere yaptırırken, İzmir'deki Rum ve diğer azınlıkların ekonomik, siyasi baskısını yok etmeye çalıştı. Milliyetçilik bilincini gençlere aşıladı ve Millî Mücadele'ye hürriyet kahramanları yetiştirdi.

Eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar, eski Başbakanlar Şükrü Saraçoğlu ve Adnan Menderes, Eski İmar ve İskan, Adalet, Milli Eğitim Bakanı Necati Bey, eski Milli Eğitim Bakanı Vasıf Çınar, eski İzmir Milletvekili Enver Esat Bozkurt, eski İzmir Milletvekili, Adalet ve Milli Eğitim Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, Orgeneral Fahrettin Altay, eski Milletvekili Refik Şevket İnce, eski İzmir Milletvekili Said Odyak, Danyal Akbel, Nejat Evliyazade, eski İzmir Milletvekili Şerif Remzi Reyent, eski İzmir Valisi Sayın Ruhi Soyer, eski İzmir Milletvekili eski Spor Bakanı Sayın Kamil Ocak'ın kardeşi Gazi Ocak, Dünder Soyer, eski Milletvekili Muzaffer Balaban, İzmir Milletvekili Şinasi Osma, eski İzmir Milletvekili Sebati Acun, eski Emniyet Genel Müdür Muavini İsmail Hakkı Küntay ve oğlu Bursa Senatörü Barlas Küntay, Cumhuriyet döneminde politikaya yön veren şahsiyetler oldular. Önce CHP'de daha sonra Demokrat Parti, Hürriyet Partisi, Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi, kuruluşlarında kurucu ve yönetici olarak görev alan bu büyük değerli şahsiyetlerimizle, Altay'a olan hizmetlerinden dolayı minnet ve şükran borçluyuz.

İlk Büyük Millet Meclisi'nde görev yaptıkları için sayın kurucularımızla gurur duymaktayız. Yalnız politik sahada değil spor örgütüne de yönetici olarak siyah-beyazlı camiada yetişenlerin hizmetleri geçti. Danyal Akbel, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevinde bulundu ve federasyonlarda çalıştı. Yine federasyonlarda ve onların örgütlerinde görev alan değerli Altaylı spor adamlarımız şunlardır: Şinasi Osma, İsmail Hakkı Küntay, Saim Saymaner, Sezai Karabilgin, Hayri

Yorgancıoğlu, Mazhar Zorlu, Sayın Hakkı Gürüz, Feyyaz Tuğrul...

◇ **Atatürk ve Altay**

Kulübümüzün 1923 yılında Ankara'ya yaptığı bir seyahat sırasında, kabilemiz Ankara'nın meşhur Karpiç lokantasında yemek yerken (16 Kasım 1923 Cuma gecesi), Gazi Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa lokantaya gelirler. Yemekte Altay kafilesinin şık giyimi ve nezaketi Ata'nın dikkatini çeker. Bir ara futbolcu Hasan Yanık, Aydın Efesi ve Zeybek oynar. Atatürk, Hasan Yanık ve kaptan Hamit Aslan'ı masasına davet ederek Altay için iltifatkâr sözler söyler. Atatürk ve İsmet Paşa ile Altay'ın ilk tanışması böyle olur. 14 Ekim 1925 günü ise Altay için özel bir gündür. Gazi, İzmir'e gelir ve kulübümüzü ziyaret eder. Kordon'daki Türk Ocağı binasında Altay'ın 9 Eylül kupasını gören Atatürk; "Aferin çocuklar, kupa da kazanmışlar" der. Atatürk, iltifatkâr sözleri ile Altay'ın faaliyetlerini takım kaptanı Hamit Aslan'a sorar. Aldığı cevaplardan çok memnun olan Gazi, kulüp defterine şunları yazar:

"Altay Spor Kulübünde tanıdığım gençlik iftihara şayandır. Bu gençlik müvacehesinde istikbalin kuvveti ve saadeti en bariz görülmektedir."

◇ **İlklerin Takımı Altay**

- Altay, futbol tarihimizde deplasmanda maç oynayan ilk Türk takımıdır.
- 15 kez İzmir şampiyonluğu yaşayan tek İzmir takımıdır.
- Kendi bünyesinden iki kulüp daha çıkaran (Altınordu-Göztepe) ilk Türk takımıdır.
- Altaylı Hamit Aslan, İzmir'in ilk milli futbolcusudur.
- Altaylı Said Odyak, İzmir'in ilk milli atletidir.
- Eski adı Fuar Şehirleri kupası olan UEFA Kupası'na katılan ilk Türk Takımı Altay'dır.
- Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın ilk üç geleneğini bozan ilk takım Altay'dır.
- Türkiye Kupası'nı, bu üç takım dışında kazanan ilk ekip

Altay'dır.

– Türk futboluna yeni sistemleri getiren ilk isim Altaylı Vahap Özaltay'dır.

*** Not: Türk Tarihi Araştırmaları (Altayli.net) olarak başarılar diliyoruz.** Sport we turizm